

*Pavel
Kohout
Smyčka*
Stručný román

PISTORIUS & OLŠANSKÁ
2008

© Pavel Kohout, 2008

ISBN 978-80-87053-28-7

I.

JARO 1948

1.

Uvědomila si, že na setkání s Janem čekala nejdřív s touhou, pak s nadějí a potom už jen s obavami skoro na den tři roky a tři měsíce, ale teď jí každá další minuta připadala nekonečná.

Vyrušila ji tvář jejího muže. Soustředila se na plátno a spatřila ho s jeho nejvěrnějšími spojenci vcházet do pražského Lidového domu. Mužský hlas k tomu říkal, že připravované sloučení sociálně demokratické strany s komunistickou zřejmě stojí a padá s podporou poslance Felixe Fischera. Byl připomenut jako ministr Benešovy vlády v exilu a proslulý komentátor českého vysílání BBC Volá Londýn, který se s posluchači ve vlasti po celou válku loučival slovy – Dobrou noc a pevnou nadějí!

Dejvické kino Svornost zelo v slunečném květnovém odpoledni prázdnotou, spárované diváky nejspíš skrývaly podobné lóže, v jaké seděla sama. Byly od sebe oddělené bytelnými stěnami jako v jejím milém biografu v Brně, kde kdysi dostávala neobratné polibky od prvních citelů. A jako v kině, které šlořelo spolu s Drážďanami... Jana Soukupa sem nepozvala ze sentimentality, ale z nouze. Kina patřila k vzácným místům, kde mohla z hlavy sejmout hedvábný šátek, aniž by po ní někdo chtěl autogram.

Od chvíle, kdy ji Felix nečekaně požádal, aby mu s Janem domluvila schůzku, která nevzbudí rozruch, žila v nepřetržitém napětí. Podobalo se zázraku, že na něho za celý ten čas nenarazila v Praze, kde byl teď známý jako ona. Felixova žádost slibovala zbavit ji největší obavy: že se poprvé znovu potkají před jinými lidmi a budou nuceni blábolit plytká slova nehodná času, který prožili spolu. Stejně hnusného jako úchvatného!

Nedokázala vystoupit z těla herečky, a tak si to dnešní setkání důkladně zaranžovala předem. Nesmí se dopustit ničeho,

čím by ho zranila, nebo dokonce urazila. Ale taky čehokoli, co by ohrozilo křehkou rovnováhu, již těžce nabyla poté, co se příliš pozdě dozvěděla, že žije. Nejdřív mu tedy stiskne ruku a zopakuje svou omluvu, kterou se mu tehdy odváží jenom napsat a poslat k matce. Pak vyřídí Felixův vzkaz a domluví kdy a kde. Nato ho poprosí, aby směla odejít napřed. A než opustí lóži, popřeje mu hodně štěstí a políbí ho na tvář...

Z plátna hřměly bojové písně dvou průvodů s odlišnými prapory. Kladiva a srpy se míjely s rudými karafiáty. Mužský hlas k tomu řekl, že první máj 1948, Svátek práce, je nejspíš poslední, který obě levicové strany slaví v této zemi odděleně.

Vtom ji vyrušil dotyk. Na odhalený krk lehce dolehla ruka. Roztřásla se. Prsty ji uklidňovaly hlazením. Konečně sebrala sílu vzhlednout. Jan stál těsně za její židlí a díval se na ni. Hleděla na něho a vše, co si připravila, úplně zapomněla. Ryčné pochody vystřídal módní šlágr, začal hlavní film. Po chvíli se Jan posadil k ní a objal ji.

Bylo to stejné jako před čtyřmi roky v Drážďanech. Začala ho líbat, jako by chtěla dohonit všechno, oč s ním přišla. Z plátna do toho kvokala plytká veselohra natočená ještě za protektorátu. Přerušil objetí, sáhl do kapsy a ukázal jí kroužek s dvěma klíči.

2.

Jan Soukup miloval Kamilu Nostitzovou od okamžiku, kdy ji v nabitém sále Lucerny spatřil poprvé. A od té chvíle nesnášel Felixe Fischera. Předtím ho respektoval jako jednoho z nejlepších profesorů, které mu filozofická fakulta v prvním ročníku nabídla, nevadilo mu vlastně ani, že byl člen změšťáctělé strany sociálně demokratické, jednu dobu dokonce její poslanec, než ho lákala Univerzita Karlova. Janovi imponovala i jeho půvabná francouzská žena, s níž ho občas vídal ve Slavii.

Sociální demokraty byli i Janovi prarodiče, ale už otec a matka patřili k odštěpencům, kteří uvěřili v ruskou revoluci a toužili po tom, aby diktatura proletariátu zbavila i Československo buržoazních pout. Že se pro ni náhle zapálil i syn, kterého předtím plně zaměstnávaly pokusy o lyrické básně, zavinila právě manifestace pražských antifašistů za obranu republiky před Hitlerem na podzim 1937.

Před koncem večera vystoupila dívka s kaštanovými vlasy, která podmaňujícím altem recitovala verše Majakovského. Pro Jana do té doby nebyly poezíí, spíš svéráznou formou agitace. Králem básníků mu byl Jesenin. Ta mladá žena, viditelně zralejší než Jan, jim způsobem přednesu vdechla přesvědčivou pravdivost, připomněla mu hrdinku obrazu, který visel na chodbě obecné školy, ztělesňující Revoluci na barikádě. Lucerna bouřila, tleskala a dupala, ale Jan v sobě uslyšel nepoznané ticho. Cítil se být ukryt před uragánem v jeho oku.

Děvčatům nenadbíhal, hledala si ho sama pro jeho mužný vzhled, vsťrčnou povahu i všestranný talent. Po mladých komunistkách to byly filozofky v nadýchaných blůzičkách, které cudně skrývaly ňadra. Psal jim milostné básně, ale věděl dobře, že ta vášně je umělá. V Lucerně objevil lásku. Prodral se do

zákulisí, aby ji mohl alespoň oslovit. Právě si ji odváděl za ruku jeho ženatý profesor. A Jan poprvé pocítil nenávisť.

Prvním ringem se mu stala aula fakulty, kde se v předjaří 1938 střetli mluvčí hlavních politických stran v ostré diskusi, zda bránit, či nebránit ohroženou republiku. Felix Fischer byl jediný, kdo netroubil do války a nabádal k rozvaze. Student druhého ročníku Jan Soukup se přihlásil o slovo a vášnivě ho obvinil, že na rozdíl od komunistů sociální demokracie odmítá přijmout nezištně nabízenou pomoc Sovětského svazu. Sklidil srovnatelné ovace jako v Lucerně jeho láska; tu zde zahlédl na kraji poslední řady a bil se tedy před ní.

To už dávno viděl její Ofélii, k níž ji pozvalo Národní divadlo, a věděl, že Kamila Nostitzová z jakési zchudlé větve slavného rodu je jeho osud. Pracoval jako poslíček, aby si vydělal na vstupenky, a byl skoro na každém představení. Bojoval o ni s Fischerem tím, že chodil na jeho další mítinky a stal se trvalým oponentem, kterého i proslulý sok začal brát vážně. Aby se před Kamilou neshodil, donutil se rychle k verbální nobilese, jaká ostatním mladým komunistům vesměs chyběla. Začal pilně číst, co se mu dostalo do ruky. Z učebnic pro samouky se klopotně prokousával základy němčiny a ruštiny. Chodil na koncerty a výstavy. Brzy věděl, že předobraz jeho zbožňované namaloval Delacroix. Vyvěsil si ve svém pokojíku reprodukci a někdy si představoval, že se s ní miluje...

Herečka zatím vyměnila prkna Národního divadla za scénu sice malou, ale už proslulou především osobou šéfa, jehož avantgardní režie braly dech. V té poslední zrcadlili Montekové a Kapuleti svár Čechů s domácími Němci a Romeo s Julií byli jejich obětí. Zvláště Kamila, tentokrát křehký opak revolucionářky, byla tak skvělá, že dostala státní cenu. Jan musel stát i na laciné lístky frontu. V duchu byl sám její Romeo a koupal se v závěrečném potlesku, jako by patřil i jemu.

Černým dnem v říjnu 1938 se pro něho nestal ten, kdy bylo v Mnichově podepsáno zmrzačení republiky, ale onen, kdy noviny přinesly zprávu, že se padesátiletý Felix Fischer rozvedl, aby se mohl oženit s pětadvacetiletou Kamilou Nostitzovou. Vzal si ji stařec! děsil se a úplně vytěsnil z hlavy, že on sám, skoro o pět let mladší, z jejího pohledu sotva vyrostl z puberty.

Poprvé se, zamčen před matkou, tajně opil a brečel, ale taky napsal první báseň, o které si byl jist, že je stejně pravdivá jako jeho slzy.

Pak abdikoval prezident Beneš a odletěl do Londýna. V polovině března 1939 ho kvapně následoval profesor Felix Fischer a stal se jeho pravou rukou. Téměř současně poželhal totiž Hitler svobodnému Slovensku, a Čechy s Moravou obsadil jako svůj protektorát. Na levicové divadlo začal nevybíravě útočit list českých fašistů Vlajka. Po režisérovi nejvíc vyhrožovali Kamile, a Jan si oddechl, když bylo představení staženo.

Poslední demonstraci zažil 17. listopadu téhož roku. Studenti vzpomínali kolegy, kterého zasáhl u Václavského náměstí německá kulka. V noci bylo několik jejich funkcionářů zatčeno a nad ránem zastřeleno. Stovky jiných šly pro výstrahu do koncentráku a české vysoké školy Němci uzavřeli, dokud se národ nepolepší. Jan měl štěstí. Unikl čistce, pracoval jako jeho otec na Masarykově nádraží, které se teď jmenovalo Praha-Střed, psal verše a myslel s něhou i vášní na Kamilu Nostitzovou.

Protektorátní noviny hanily Felixe Fischera jako jednoho z nejhorších zrádců vlasti. A brzy oznámily, že jeho manželka, bývalá herečka právě zrušeného divadla, požádala o rozvod. Janova matka to odsoudila. Otec mínil, že se manželé rozešli naoko, aby tu Němci neměli rukojmí. Janovi to zvedlo náladu, až se styděl. V jejím hledání však neuspěl, z šeptandy se dozvěděl jen, že Kamila má zákaz hrát a žije snad na Moravě.

Pak měl dost starostí sám. Na nádraží vyslídili Němci skupinu, která sabotovala dodávky potravin pro frontu. Posledním aktem odboje byl vagon posunutý ráno zpod stinné rampy na srpnové slunce. Široké okolí zasmradil k večeru nesnesitelný puch a zastínily roje much. Jakmile odsunuli dveře, vytekla hustá láva žluklých olomouckých syrečků. Janova otce na gestapu těžce ztloukli a prokopli mu přitom ledviny. Z nemocnice ho poslali zemřít domů, a syn pochopil, že oporou zdrcené matky se musí stát on.

V červenci 1944, v den šestadvacátých narozenin, mu však policista doručil povolávací rozkaz k totálnímu nasazení v Říši. Jan zařídil, aby se o matku staraly bývalé soudružky ze zakáza-

né strany, a přetrpěl dvě noci a dva dny ve vlaku, který musel dávat přednost vojenským transportům. Tím víc byl nadšen, když směl vystoupit v Drážďanech. Šuškal se, že se Spojenci rozhodli ušetřit skvostné Benátky na Labi bomb.

Při výrobě kovových součástí neznámého určení dřeli muži i ženy z celé Evropy v rozlehlé továrně dvanáct hodin denně šest dnů v týdnu, ale v neděli směli vyjít z ubikací do města. Bulvárem novodobých otroků se stalo rozlehlé záplavové pásmo naproti Zwingru, odkud zámek zvěčnil Canaletto. Jeho obrazy byly dávno v bunkru a z protějšího břehu je nahrazovalo město samo. Už první srpnovou neděli tam Jan probloumal jako ve snu, míjel různojazyčné hloučky, vnímal úchvatné panorama za řekou a zkoušel najít způsob, jak je namalovat slovy. Až málem zakopl o Kamilu Nostitzovou.

Seděla sama poblíž rychle plynoucí vody a slunila se.

- Promiňte... zeptal se opatrně, - jste to vy...?

Bylo zřejmé, že je nerada vyrušena, ale sotva si zaclonila oči, vyskočila jako školačka při vstupu učitele.

- Ne, řekla a opakovala to, - ne, ne... Jan Soukup...! Vás mi snad posílá nebe!

Jejich ubytovny ležely vedle sebe, pojila je branka v drátěném plotě. Potřeba obou mluvit o ničem a o všem byla silnější než únava, sedávali na hromadě klád v odlehlém koutě hodiny a hodiny večer co večer. Nesoulad mezi ně padl jen jednou.

- Vždycky jsem chtěla mít mladšího brášku, zasmála se, - a teď mi ho dal Hitler!

Jan divně nereagoval a ona se zarazila. Pohlédla na něho téměř omluvně. A rychle to zamluvila.

Příští neděli šli do kina na Prager Strasse. Bylo zas krásně a Němci buď umírali na frontách nebo se předtím naposled koupali v Labi. Do prázdného hlediště je uváděl kulhající muž. Uslyšel jejich přízvuk a pochopil.

- Totaleinsatz?

- Ja...

- Von wo?

- Aus Prag.

- Ach ja, zasníl se, - die goldene Stadt...

A udělal jim nečekanou nabídku.

- Když už jste na Pražské ulici, otevřu vám loži, užijte si v ní trochu jako doma!

Jan Kamilu objal, sotva se zhaslo. Vzápětí se už líbali. Za prostěradlo posloužila jeho košile. Slavné Probuzení jara s Kristinou Soederbaumovou nikdy neviděli.

Místo bratra měla od té chvíle milence.

3.

V taxi se cestou k činžáku z třicátých let skrytě drželi za ruce, ale mlčeli tak zarytě, že je šofér, který ji díky šátku nepoznal, musel považovat za pár v rozvodu. Pak se spolu milovali na gauči, který ani nestačili rozložit, natož přikrýt prostěradlem. Promluvila až po návratu z nevědomí a zaznělo to skoro zoufale.

- Ty víš, že jsem se chtěla kvůli tobě rozvést! Ale nemohla jsem tušit, žes tu noc přežil, když ses neozval ani po válce!

- Vzpomněl jsem si v tom špitále až za půl roku, kdo jsem.

- Věděl jsi taky, že jsme se rozvedli jen jako. Felix dal ten akt zrušit. Ty jsi pro mě umřel a jeho jsem si mohla aspoň vážit.

- Řeklas mu, že jsme spolu půl roku žili?

- Řekla jsem, že jsme se náhodou potkali a tys mně tam pomáhal přežít.

Všimla si, že se ho dotkla.

- Promiň, ale k čemu by to bylo? Takhle si tě velice váží. To on mě za tebou poslal.

Nevěřičně se posadil.

- On tě poslal, abys tu se mnou...??

- Bože, to ne! Sociální demokracie se právě do krve pře o sloučení s komunisty!

- Ano, ale co já...

- Jsi v jejich ústředním výboru. Chtěl by se s tebou někdy brzo diskrétně poradit.

- Před válkou mě nemohl ani cítit!

- Věří, že jsi z radikalismu vyrostl. Prý mu to řekly tvoje verše. Sám mně tu sbírku dal, netušil, že jsem ji přečetla, hned jak vyšla. A probřečela, Jene...

Viděl, že se zachvěla chladem, vstal a přehodil přes ni svůj svrchník, který vytáhl zpod odhozeného prádla.

- A to nepoznal, že je o tobě?
- Jak víš, nelžu. Ale jemu jsem vyprávěla, že ses tam zamiloval do mé přítelkyně, která nepřežila...
- A už o tom nechtěla mluvit dál.
- Mohl bys třeba pozítří odpoledne?
- Vzal ji za ruce.
- Vrátiš se ke mně??
- Odpověděla, jako by otázku čekala.
- Teď už to nejde!
- Proč??
- On... hodně zestárl...
- No a??
- Existuje něco jako solidarita...
- Jana zabořel žaludek, od dětství senzor stavu jeho duše.
- Takže jsi se mnou spala, jen abych mu poradil?
- Teď se ona vztyčila tak prudce, že z ní plášť sklouzl.
- Já jsem tě nepřestala milovat, jak sis právě mohl všimnout.
- Ani já tebe, jak sis mohla všimnout ty... Ale co tedy s námi bude dál?
- Shýbla se nahá ke kostýmku a vylovila z kapsy stříbrné pouzdro na cigarety i zapalovač.
- Pořád nekouříš?
- Pořád ne. Co bude, Kamilo??
- Zapálila si a teprve teď věnovala pozornost členitému prostoru přeplněnému sochami a obrazy na štaflích.
- Kde jsme?
- V ateliéru jednoho soudruha. Má výstavu ve Švýcarsku, ale vypadá to, že tam zůstane. Odpovíš?
- Rozčileně potáhla z cigarety a obrátila se k němu.
- Jestli mně slíbíš, že nic nevyhodíš do vzduchu, tak tě tu chci potkat, kdykoli to půjde. Cítím to, jak jsi to napsal!
- Co?
- Temný alt mu připomněl dvojverší uzavírající jeho sbírku.

*- Děkuji Ti za lásku i běsy.
Nadosmrti budu vědět, že jsi.*

4.

Přes týden se mohli na kládách, místě nepříliš navštěvovaném, nanejvýš držet za ruce. Příští neděli se jim už cestou do kina touhou podlamovala kolena. Pršelo, a tak byl sál plný. Když je však spatřil známý uvaděč, naznačil jim, aby počkali, než usadí posledního diváka. Pak je vzal do bytu za kinem. Na prádelníku stály dvě fotografie mladých mužů v uniformách. Rohy obepínaly černé stužky. Otec se mstil Vůdci Němců tím, že teď každou neděli půjčoval osiřelý pokoj dvojici jeho nevolníků.

Několik mladičkových milenek, které Jana dobyly, než spatřil Kamilu, dávno pustil z hlavy. A zdálo se, že i Kamila zapomněla na manžela. Jan objevoval vášeň poprvé, ona znovu. Celých sto šedesát tři hodin v týdnu, ať bděli či spali, směřovali v duchu k těm pěti nedělním. Mezitím o nich neustále mluvili. Vzryv lásky a vášně úplně rozptýlil beznaděj, která je dusila pátý rok. Felix Fischer už Kamilu nesvazoval, byla si jista, že ji pochopí. Odešel od ní za vyšší povinností, ona odejde od něho za silnějším citem.

Pracovat v dílnách nemuseli ani na Štědrý den. Kino nehrálo, ale kulhavý muž je čekal. V pokojíku mrtvých synů našli rozsvícený stromek, ořechy, jablka a vánočku. Dárky neměli, tak se podarovali sami sebou. Pak mu Kamila navrhla, aby se hned po válce vzali.

- A nebudou se ti lidi smát, že jsem o tolik mladší? zeptal se nejistě.

- Budou mi závidět, že jsem o tolik přitažlivější!

První katastrofa udeřila 12. února 1945. Jana probudily motory nákladňáků. Odvážely ženy do jiné továrny, kam už předtím převezli dál od fronty část strojů. Trčel u drátěného plo-

tu, jehož průchod zamkli, a marně se snažil Kamilu alespoň zahlédnout, než musel do práce. Nekonečný den žil z naděje, že třeba neodjely všechny. Večer byl sousední barák prázdný. Tu noc zoufalstvím nespal. Neutěšilo ho ani jasné nebe a jiskřící čerstvý sníh. Pak začaly ještě před sirénami vybuchovat bomby.

Zprvu to vypadalo jako útok na průmyslové čtvrti. Silněji než dřív žila legenda, že Drážďany byly vyjmuty ze seznamu cílů ničených kobercovými nálety. Dělníci měli jít do krytu, ale neposlechli všichni. Jan patřil k těm, kteří se rozběhli rovnou k nedalekému Labi. Široký a dlouhý záplavový prostor museli letci znát, jistě jim pro něj bylo škoda bomb. Z místa, kde se potkal s Kamilou, sledoval potom jako v divadle hrůzy, jak se naproti němu tříští a hrouť Semperoper i Zwinger. Laskavé štětce Canaletta vystřídala hrůzná paleta Hieronyma Bosche.

Většině těch, co přežili, se ty dva dny bombardování slily v jednu noc. Dým z hořících domů brzy zastínil slunce. Utěšnil město souvislým mrakem, z něhož dál pršely bomby. K pobřežnímu korzu cizinců prchali i místní, hlavně ženy s dětmi, mnohé poznamenaly šrámy, rány a popáleniny. Na obrovské ploše se už dalo jen stát. Tisíce tu plakaly, sténaly nebo jen odevzdaně mlčky přihlížely nekončící zkáze.

Jan viděl, jak devadesátimetrový dóm Frauenkirche pukl jako ořech a přední polovina se zhroutila. Pak se ve vzduchu rozžihl ohňostroj fosforových bomb. Stovky jich dopadly na řeku, která začala hořet. Ohniska se spojovala a proud vzduchu způsobený výbuchy je rozdmýchával, měnil celé Labe v obrovský rošt. Jazyky plamenů šlehaly daleko za břehy a škvařily natlačené lidi jako mouchy. Křik z tisíců hrdel přerostl v řev a vytí. Masa těl se valila zpět od řeky, vstříc dalším bombám.

Jan klopytal přes ušlapané a snažil se nepadnout pod nohy jiným. I v tom šílenství cítil tiché štěstí, že tu s ním nebojuje o život Kamila. Dál běžel s bezpočtem jiných mezi čerstvými rozvalinami směrem k Dresdner Neustadt, zatímco nebeské kladivo bušilo pro změnu na jih města. Už viděl úpatí zasněžených kopců, ale tehdy dostal nový příděl železa s ohněm také

sever. Popel zčernalý sníh byl to poslední, co Jan zahlédl, než se propadl do tmy.

K sobě přišel v nemocnici města Bautzen. Zachránilo ho, že neměl doklady a sanitní četa ho považovala za Němce. Když se probral, veleli tu už Rusové a hledali mezi raněnými esesáky. Zachránil se podruhé sám, protože v bezvědomí blábolil česky. Neutržel žádná vážná zranění, ale nevěděl, kdo je. V srpnu mu nabírala krev ruská vojenská doktorka. Známa řeč a drsný hlas mu otevřely paměť. Nejdřív mu vytanuly na mysl verše Majakovského. Tím si vzpomněl na Kamilu. A s ní se k sobě vrátil sám.

Rozvrácená Evropa znesnadňovala spojení. Až po měsíci se ozvala na jeho psaní přešťastná matka, ale otázku, zda ví, co je s herečkou Nostitzovou, nezodpověděla. Utěšoval se, že v nadšení zapoměla, protože jí o ní předtím kvůli německé cenzuře nenapsal, a obléhal místní komunisty, aby mu soudružsky pomohli. Byla jich hrstka, většinou se právě vrátili z koncentráků nebo z exilu a měli dost vlastních potíží s provinilými rodáky. Přesto zařídili, že ho vzal s sebou sovětský propagandistický oddíl, přeložený do Prahy.

Získal si Rusy, s nimiž se slušně domluvil, jako zástupce bratrského lidu, který na ně tolik let čekal. Oni zas nadchli jeho tak, že mu vnukli myšlenku založit podobnou agitační skupinu při obnovené komunistické straně. To už se blížili k Praze a Jan se těšil jenom na Kamilu. Než mu matka ukázala noviny schované ze srpna. Přečetl si, že slavný navrátilce z exilu, filozof a poslanec Felix Fischer a obdivovaná vlastenka, dramatická umělkyně Kamila Nostitzová, oba současně vyznamenaní prezidentem republiky Edvardem Benešem za věrnost vlasti, zrušili svůj rozvod vynucený obecně známými okolnostmi a žijí opět spolu.

Na pláč se už cítil starý. Aby se nezbláznil, než skončí rehabilitace a bude schopen vrátit se ke studiu, začal psát znovu verše. V noci o ní a ve dne o pocitech člověka, který vyšel z krvavého tunelu do modrého dne. Báseň na rozloučenou sovětské armádě osvoboditelce, která právě opouštěla Československo, byla otištěna v Rudém právu. O tři dny později mu došel k matce zoufalý dopis od Kamily. Půl roku po náletu a tři měsí-

ce po válce přestala věřit, že tu strašlivou noc v Drážďanech přežil. Prosila ho, aby to pochopil a nechal přes všechno přejít čas.

Zamýšlel vedle studia pracovat v novém svazu mládeže, ale ústřední sekretariát KSČ ho chtěl mít pro sebe. Po vzoru oddílu, s nímž přijel do Prahy, založil ‚kulturní kádr‘ zvaný bojovně Kulka, kam se houfně hlásili mladí umělci, aby svým kumštem pomohli straně vyhrát volby v květnu 1946. Dlouho se přitom snažil dostudovat srovnávací literaturu u Bohumila Mathesia a Václava Černého, ale pak už nestačil. Co stihl, protože za každou cenu chtěl, byla básnická sbírka Bez tebe. Drsná lyrika prozařující podle recenzí protektorátní tmu byla nadšeně přijata kritikou i čtenáři. Ta, pro kterou ji psal, se znovu neozvala.

Už dávno zářila zase na scéně a nově i ve filmu. Jan nic z toho neviděl. Byl rád, že po náletu přežil také její ztrátu a dokázal se nezbláznit. Proto se vyhýbal i všem akcím, kde hrozilo, že by se mohli potkat. Prázdnotu v sobě se snažil úporně vyplnit činností. Z rozhodnutí sekretariátu se stal vedoucím kulturní rubriky Rudého práva, po válce nejčtenějšího deníku v zemi. A byl na sjezdu strany aklamací zvolen za umělce do ústředního výboru. Už zas ho obletovaly dívky. Po filozofkách svazačky nosící modré košile, které si zužovaly, aby jim vynikla ňadra. Byl o to žádanější, že podle všech zájemkyň nedostupný.

V dramatickém únoru roku 1948, kdy Klement Gottwald podle jeho názoru geniálně vyřadil politiky demokratických stran a samotného prezidenta Beneše, Jan na ústředním sekretariátu i spal. Tehdy se stal oblíbencem šéfa stranické propagandy Richarda Teringla, který byl brzy nato povolán do politického byra strany a pracoval na chystaném sloučení se sociální demokracií. Levice v zemi už neměla být nikdy rozdělena do dvou konkurenčních táborů.

Jan se rozhodl přestat na čas s lyrikou. Pochopil, že básníkem tak převratné doby není Jesenin, ale právě Majakovský. Svým agitačním slokám říkal bojovky a Rudé právo je teď uveřejňovalo skoro každý týden. Na celostátní soutěži lidové umělecké tvořivosti byl nejrecitovanějším autorem on. Snažil se

odpovídat na všechny dopisy, ale pak uvítal, že mu šéfredaktor přidělil k sekretářce i asistenta, jehož strojem psané dopisy už jen podpisoval. Nabídli mu byt ve střešovické činžovní vile po jakémsi čerstvém emigrantovi, ale on souhlasil s matkou, že se oba dva nikdy neodcizí soudruhům v proletářském Karlíně.

Už se mu zdálo, že je z nejhoršího venku, když dostal domů Kamilino psaní se vstupenkou do kina.

5.

Budovu Československého rozhlasu na třídě, pojmenované za první republiky po generálu Fochovi, za Němců po maršálu Schwerinovi a teď už navždy překřtěné na počest generalissima Stalina, dosud přísně střežili ozbrojení milicionáři, ovšemže komunisté. Průkaz Rudého práva mu zjednal úctu i přístup do haly, kde ostře páchla čerstvá omítka. Právě byly odstraněny jizvy po vzdušném torpédu, kterým v květnu 1945 zasáhlo ústřednu pražského povstání německé turbínové letadlo. Už tam ho čekala delegace mladých i starších mužů ve vojenských uniformách. Pyšně mu předvedli dva zbrusu nové stejnokroje, jejichž výložky zdobila psí hlava.

Byl pozván do pořadu armádního rozhlasu věnovaného zrodu nového druhu vojsk, Pohraniční stráž. Poučili ho předejm, že tyto útvary budou plnit přísahu někdejších Chodů zvaných Psohlavci, kteří po staletí chránili českou hranici před vetřelci. Bez nároku na honorář slíbil napsat verše, které by nováčkům vlily pýchu na příslušnost k tak slavným předchůdcům. V doprovodu důstojníků Hlavní politické správy armády, kteří se k němu chovali asi jako ke generálovi, byl uveden do studia, zatímco ostatní se zvědavě vtěsnali do malé režijní místnosti oddělené silným sklem.

Vedoucí redaktor, mladý poručík, se už cestou Janovi vyznal, jak velmi si ho jako básníka váží. Jan pochopil, že mluví o sbírce Bez Tebe. Těšil se, že ho teď ctitel pozná i jinak než jako autora milostné lyriky. Byl usazen k mikrofonu, a sotva se po nápisu TICHŮ rozsvítila červená žárovka a skončila břesk-ná znělka vysílání, ujal se hostitel slova.

– Čest práci! Mluví k vám Československý rozhlas, armádní redakce. Soudruzi vojáci, poddůstojníci, důstojníci i gene-

rálové, dnešní vysílání, které má pozdravit a vlastně i pokřtít novou složku našich ozbrojených sil, chceme slavnostně zahájit poezií. U mikrofonu je soudruh Jan Soukup, nejmladší člen ústředního výboru Ká eS Čé a člen redakce jejího tiskového orgánu, kterému milovníci jeho básní právem říkají Rudý Mácha. Soudruhu Soukupe, buď nám srdečně vítán a ujmi se slova.

Jan mezitím rozložil papír s básní, který vytáhl z kapsy, ale dychtivé tváře za sklem režie mu vnukly, že by měl také krátce promluvit.

- Soudruzi, kteří sloužíte republice ve zbrani, jestliže něčeho v životě lituji, pak toho, že mně mnichovská zrada nedopřála bojovat za svobodu vlasti v řadách naší armády. Pak mi to už nedovolil věk, ale tím spíš se cítím povinen pomoci vám v náročné službě alespoň verši. Tyhle jsou věnovány právě těm z vás, kteří nesete na výložkách historický znak prvních obránců naší suverenity.

Nato už recitoval z paměti.

*Vojáci na západní hranici,
šťěstí a mír mé země chránící...*

Své bojovky se snažil psát vždycky rychle, ne z pohodlnosti, ale protože chtěl, aby nepůsobily vyumělkovaně a nesly v sobě energii, kterou byl nabit, když je tvořil. I tahle báseň proto úmyslně obsahovala místa útočící na první signální soustavu, jakou byla vybavena většina prostých branců z venkova a z proletářských čtvrtí. Mezi těmi Jan vyrůstal a věděl, že lyrika je jim nahony vzdálená. Přitom nechtěl napodobit Majakovského formu, ale převzít jeho úspornou i jednoduchou údernost.

*Chraňte nám, chraňte před pohromou zvenčí
džbánecky ručně malované v Klenčí...*

Následovaly další obrazy, velmi konkrétní a velmi rozmanité, aby pokryly co největší počet neviditelných posluchačů, které se však při psaní snažil přímo fyzicky vnímat. Dosazoval

si za ně skutečné tváře lidí, s nimiž se potkával na besedách se čtenáři. Teď nalézal živou odezvu ve tvářích za sklem, jichž se viditelně zmocňovalo pohnutí. Dívce u režijního pultu vemluvil poslední sloku přímo do očí.

*Jak dívčí lásku strážte stužku hranic
a nedejte ji nikomu a za nic!*

Skončil. Za sklem režie mu jako z podivného akvária nezučně tleskali důstojníci i technička. Tím spíš Janovi neuniklo, že mu poručík, asi že sám začínající básník, děkoval spíš rozpačitě. Ale neurazil se. Tomu chlapci bylo o pět roků míň a proces jeho uvědomování bude v socialismu jistě rychlejší než byl Janův za panského režimu. Vlídne ho pozval na příští schůzi Kulturního káдру.

Tramvaj mu ujela před nosem, takže na redakční poradu přišel o pět minut později, což nesnášel u jiných ani u sebe. Přesnost mu byla vrozena, rodiče se mu smávali, že má místo srdce budík. Šéfredaktor Hudeček s neodlučitelnou dýmkou v ústech jeho omluvu zarazil.

- Nemusíš, Honzo, my jsme si tě tu pustili.

Ukázal na velký radiopřijímač pod emblémem Rudého práva a krátce mu zatleskal. Ostatní se připojili. Měli Jana rádi, protože vzdor své slávě zůstal kamarádský a obětavý. Šéf se opřel do křesla a pokračoval.

- Má-li se historické sjednocení levice uskutečnit ještě v červnu tohoto revolučního roku, jak chce soudruh Gottwald, musí politické zásnuby proběhnout do čtrnácti dnů, aby se dalo zodpovědně připravit. Zatímco naše strana o ně stojí jako jeden muž, sociální demokraté jsou pořád rozpolcení. Vypadá to, že soudruh Fierlinger má za sebou většinu, ale jazýčkem na váze je profesor Fischer, dobře známý z londýnského rozhlasu a jako pravá ruka prezidenta Beneše. Takže, soudruzi, já vám jakožto vedoucím rubrik výslovně zakazuju provokace, invektivy a podpásovky! Obrátily by se proti nám! Rozuměno?

Do jejich souhlasného bručení přidál s významným úsměvem.

- Pořádek v rodině si přece chlapi dovedou zjednat po svatbě!

Spiklenecky se zasmáli všichni přítomní. Šéf právě srozumitelně vyložil strategii strany.

Jan to všechno poslouchal s napětím. Napadlo ho, že by měl o nadcházející schůzce s Felixem Fischerem informovat alespoň Hudečka. Včas si vzpomněl na Kamilino slovo ‚diskrétně‘.

6.

Novoklasicistní dům na nábřeží mezi Národním divadlem a budovou výtvarného spolku Mánes patřil k pyšným patricijským stavbám z druhé poloviny minulého století. Vzácným dřevem vykládaný výtah byl jen o málo menší než Janův pokoj v karlínském bytě. Ve třetím poschodí mu otevřela postarší služebná v zástěrce, jako by vystoupila z obrozenecké zpěvohry. Lehce poklesla v kolenou a cupitala před ním do salonu, kde ho s dalším pukrlem předala přítomné společnosti a zmizela.

Prostorný pokoj rozdělovaly posuvné dveře zneprůhledněné uměleckými lepty. Čtyřdílné okno vstupní části připomínalo dlouhou pohlednici Petřína, Strahova a Hradčan. Vstříc mu od kulatého stolu povstali tři muži, které dobře znal, ač osobně, či z novin i filmových týdeníků. Štíhlý a vysoký Fischer vypadal ještě v šedesáti sportovně, změnil ho jen šednoucí vlasy. Kamila přeháněla, pomyslel si žárlivě.

- Jsem rád, že vás konečně zase vidím!

- I já vás, pane Fischere...

- My si snad můžem říkat i bez sjednocení soudruhu, ne?

A tykat si!

- To je pravda...

Fischer mu představil obrýleného sedmdesátníka a po něm i robustního padesátníka.

- Soudruh Pýcha je zakladatel sociální demokracie...

- Vím. Moc mě těší...

- A soudruh Laštovička je místopředseda jako já.

- Až druhý...! opravil ho nejmladší.

Zatímco si Jan s nimi tiskl ruce, porozevřel Fischer spojovací dveře a zavolal do sousední půlky místnosti.

- Miláčku, je tu soudruh Soukup!

Vyšla Kamila, podomácku, ale i tak elegantně oblečená, a stiskla Janovi srdečně ruku.

- Jene! Jsem strašně ráda, že tě vidím u nás doma!

- Já taky...

Zvládla to dokonale. Stěží věřil, že je to stejná žena, se kterou se tolikrát vášnivě objímal. Fischer je spontánně objal oba.

- Kamila mi vyprávěla, jak skvěle ses o ni v Říši staral. Omlouvám se, že ti děkuji až dnes. Jsem tvůj dlužník do konce života.

Jan ze sebe dostal větu, která se mu zdála přiměřená.

- Byla pro mě čest sloužit současně Ofélii i Julii.

Pokynula mužům, aby si opět sedli, a Janovi, aby si posloužil některým z připravených nápojů. Pak se rozloučila.

- Felixi, naší Stáně jsem raději dala volno. A mě teď omluvte, musím se učit text.

Jan cítil, že by měl ještě něco říct, aby působil přirozeně.

- Koho máš hrát?

- Lady Makbeth. Já žádnou svou roli nepřežiju! Přijdeš mi konečně na premiéru?

- Moc rád!

Odešla, ale spojovací dveře nedotáhla úplně. Opouštěl ho strach, že on svou úlohu neuhraje. Muži se posadili.

- Přidáte se k whisky? zeptal se Fischer.

- Promiňte, ale já nepiju...

- Jak je libo.

Fischer mu nalil ovocnou šťávu. Připili si mlčky a napjatě.

- Soudruhu Soukupe, promluvil hostitel, a Pýcha s Laštovičkou mu viseli na rtech, jako by kontrolovali předepsaný text,

- my dva jsme spolu svedli před válkou nejednu pětku, když jsi byl mluvčí mladých komunistů, ale už tehdy jsi měl smysl pro fair play. Leccos nás nepřestane dělit, ale jedno spojovat: víra v socialismus jakožto budoucnost světa. Cítíš to podobně?

Přikývl.

- Takže chci být, i díky tvé péči o Kamilu, naprosto otevřený. My tři tady máme velký problém. Bojíme se, že chystané spojení vaší strany s naší může být past.

- Past...?

- U vás teď mají vrch lidé, kteří přišli s Gottwaldem z Moskvy. A jak skončila sociální demokracie v eSeSeSeR, je známo. Aniž bych to rozváděl: prostě zmizela! I ty jsi v našich tehdejších sporech souhlasil, že odstranění buržoazní opozice musí nahradit zesílená kritika z vlastních řad, aby se revoluce nezmocnili uzurpátoři.

Mohl to potvrdit.

- Stal ses básníkem a novinářem své strany, máš blízko k jejímu vedení. Můžeme pořád věřit ujištěním, že u nás v Československu opravdu půjdeme vlastní cestou, jaká odpovídá našim demokratickým tradicím?

Jan se upřímně podívil.

- No samozřejmě... Přece náš ústřední výbor...

- ...je stejně formální plénum jako náš. Odpustí mi, ale právě u vás rozhoduje přece o všem a o všech politbyro! Mohu mít...

Pohlédl tázavě na své druhy. Oba kývli. Obrátil se znovu k Janovi.

- Mohu mít tvé slovo, že náš rozhovor budeš tlumočit přímo a výhradně nejvyšším soudruhům, kterým ty sám naprosto věříš? Má to sloužit společné věci.

- Ano...

- My tři zastupujeme silné křídlo strany, které v případě slabých záruk sloučení nedopustí. Chceme mít jistotu, že si i po něm zachováme dost nezávislosti, abychom mohli být, bude-li to třeba, vaší soudružskou opozicí. Že pojem demokracie nezmizí s názvem naší strany, ale přelije se i do vaší, jak jste nám to závazně slíbili letos v únoru, kdy jste nemohli vyšachovat pravici bez nás. Můžeš a hlavně chceš se stát tím, kdo to pomůže zjistit i... zajistit?

Až teď si Jan všiml, že Kamila nechala posuvné dveře otevřené tak, aby se viděli právě jen oni dva. Hleděla na něho upřeně z houpacího křesla, text hry měla na klíně a paže založené za hlavou, jako když se s ním milovala. Odtrhl od ní zrak.

- Ovšem... Udělám, co budu moci.

7.

Ten pohled utkvěl na jeho sítnici. Zapomněl na výtah a šel dolů pěšky, aby své rozrušení vydýchal. Když vyšel z domu, blížila se k Národnímu sedmnáctka, mohl ji klidně doběhnout. Odolal, rozhodl se jít do redakce pěšky a cestou si ujasnit, co po něm vlastně chtěli, co jim slíbil a co opravdu může udělat. Poradit se s Hudečkem? Byl jeho šéfredaktor, ale každý věděl, že je to stranická trafika pro předválečného okresního agitátora z Moravy sešvagřeného s Klementem Gottwaldem. Teringl! napadlo ho, ano, poradí se s Teringlem, je to přece jeho rezort...

V tu chvíli ho předjela černá tatrovka a prudce zabrzdila u chodníku těsně před ním. Muž vedle řidiče otevřel dvířka tak prudce, že do nich Jan skoro narazil, a zahalasil.

- Honziku!!

Znejistěl, zkoumavě si Jana prohlédl zblízka, ale ihned volal dál.

- Seš přeci Honzik Soukupů z Rudý jednoty, né?

To už se vysoukal z auta a pumpoval mu rukou.

- No a já jsem přeci Kája! Čest práci! Porád bydlíš u mámy v Karlíně?

Jan nevěděl dál, s kým mluví. Ale ten muž ho rozhodně znal, a on si vždycky dával pozor, aby si nikdo z mnoha lidí, kteří ho oslovovali, nemohl myslet, že zpochl.

- Ano...

- Tak sedej!

- Ale já jdu ještě...

- Ať jdeš, kam jdeš, my tě tam hodíme! Přeci mi nedáš košem, chci tě ukázat tady soudruhům!

Otevřel i zadní dvířka a tak trochu ho do nich cpal, takže tře-

tí muž, který tam seděl, se musel posunout. Jan zažil už nejen podobný přeпад, kdy si ho neznámí soudruzi na chvíli přivlastnili, aby se jím mohli někde chlubit. Auto se rozjelo a pokračovalo přes křižovatku za kavárnou Slavia k Rudolfinu. Muž, který Jana přemluvil, nezavřel ústa, zatímco jeho dva společníci nejen mlčeli, ale nezdálo se, že vůbec poslouchají. Jan se v tom vyznával tím míň, čím víc zjišťoval, že informace neznámého soudruha z mládí souhlasí.

- Honzik byl náš karlínskej rudej komisař na všech přetahovačkách s fašounama i s poldama, a navíc uměl utřít v diskuzích každýho reakcionáře včetně starýho Fischera, kterej blbnul masy socdemáckejma žvástama. Jediný, v čem ho Fischer kdy převez, bylo, že mu přebral kost, a to, soudruzi, nebyla žádná jiná nežli krásná a slavná herenda Kamila Nostitzová. Honzika koncem války přizabila v Rajchu bomba, ale ňák mu eště vylepšila mozek, takže je dneska nejen známej básnik, ale i redaktor Rudasu a dokonce člen ÚVé naší partaje, pokud nevíte, čímžto ho teda vezem služebně, né, Honziku? Nebo ti teď mám říkat soudruhu?

Janovi to už bylo nepříjemné a navíc si všiml, že nečekaně zabočili před Rudolfinem k mostu na Klárov.

- To víš, že ne, ale jdu do redakce, přestoupím tu na tramvaj...

- No, to nepřichází do úvahy!

- Jak to...?

- Ponivadž mi právě došlo, že tě musím nutně představit někomu, kdo by mně nikdá neodpustil, že jsem tě nechal jen tak uplavat!

- Ale já opravdu...

- Klídek! Budeš mile překvapenej, že jó, soudruzi?

Soused i řidič souhlasně kývli. Nadále neznámý Kája žvanil a žvanil. Jan začal překotně uvažovat. Únos? Reakce už týdný hrozila násilnými činy, ale proč by měl být prvním cílem on? Ruzyně! blesko mu, je zatčený! ale hned ten absurdní nápad zavrhl. Pomalu ho uklidňovalo, že mu upovídáný skládá další komplimenty. Lapili ho zřejmě, aby ho předvedli soudruhům na nějaké schůzi a pak to s ním vydatně zapili. Ale jak ho našli...?

Za kulatým náměstím v Dejvicích zahrnuli u moderního gymnázia doprava a vjeli do areálu bývalých arcibiskupských kolejí. Řidič troubil. Jan pamatoval, že odtud studenty vyhnali v třicátém devátém Němci, ale netušil, kdo tu sídlí teď. Naznačili to milicionáři, kteří jim ihned otevřeli bránu a vzápětí je odmávli dál. Auto zastavilo na dalším dvoře.

– Konečná! oznámil radostně halasný muž, – Honziku, vystupovat!

Jeho soused už byl venku. Vysoukal se tedy i Jan a rozhlížel se.

– Kde jsme...?

– Hned se dovíš, slíbil mu údajný starý kamarád, – tak zatím čest!

Vůz se smykem otočil do protisměru a zmizel.

Zmatený Jan pohlédl na zbylého. Ten mu už otvíral nejbližší domovní vchod. Stoupali po širokém schodišti budovy, která se jevila být liduprázdná. Jan si už byl jist, že všichni zdejší soudruzi jsou v sále, kde ho za chvíli uvítá potlesk. Nebál se. Uměl řadu svých veršů nazpaměť stejně jako ty, které ráno přednášel v rozhlase.

Dveře přímo proti schodišti ve druhém poschodí ho v tom utvrdily. Těsně před nimi si ze zvyku prohrábl vlasy a zhluboka se nadechl. Nebude hrát hloupého Honzu! Ne oni jeho, on převez je, až tam vstoupí jako člověk, kterého nelze vyvést z míry! Průvodce zaklepal, otevřel ty dveře, dal Janovi přednost a hned za ním zavřel. Sám zůstal venku. A Jan jenom zíral.

Velká místnost byla spartánsky zařízena nejjednodušším erárním nábytkem. Stál tu jen obyčejný psací stůl, tři spojené stolky pro konference, kancelářská skříň a starobylý sejf. Za psacím stolem seděl pod portréty Stalina a Gottwalda hubený civilista středního věku s ostře řezanými rysy. I bez uniformy působil jako vysoký důstojník. Byl ponořený do útlé brožury a nezvedl hlavu, když začal se zjevným potěšením recitovat.

– Já, básník, nesním, ne, nic se mi nezdá!

Já vím a křičím svoji víru tmou:

Nad chlévem světa zase vyjde hvězda.

Jen králové už při tom nebudou.

Četl Janovy předvolební verše vydané spolu s agitkami dalších mladých básníků Kulturním kádrem. Pak brožuru odložil, vstal, jako by ho vymrštilo pero, obešel stůl a stiskl oběma rukama Janovu pravici.

- Soudruh Soukup! Ty jsi první z mladých českých poetů, který se rozhodl vykovat ze svých veršů zbraň v boji za komunismus. A já ti děkuju za sebe i za celou stranu. Prosím, posaď se.

Ukázal na prosté židle u konferenčního stolu. Nad ním visela na zdi mapa světa, kde byly rudě vyznačeny komunistické země včetně Československa. Jan se posadil. Byl vzrušený. Celá předehra dostávala hlubší smysl, než jaký si předtím dokázal představit. Muž šel ke skříni.

- Vodku?

- Děkuji... já nepiju.

- Cigaretu?

- Ani nekouřím...

Muž skoro pochvalně přikývl, vrátil se, ale neusedl do čela stolu, nýbrž přímo proti Janovi, kterému tak zblízka hleděl do očí.

- Kdo toho prožil, kdo píše a kdo se angažuje tolik jako ty, soudruh Soukup, tomu nemusím vykládat, že naše strana právě teď potřebuje složky, které křehké výhonky komunismu chrání. Jednu z nich vedu já, a proto jsem zvolil tak neobvyklý způsob tvého pozvání. Strana si tě cení natolik, že ti chce projevít výjimečnou důvěru: dát ti možnost bojovat za ni nejen slovy, ale i činy, a to na frontě, kterou není vidět, ačkoliv právě tam se rozhoduje, jestli naše mladá revoluce zvítězí nebo zahyne. Chápeš už?

Jan si uvědomil, že současně kývl i zavrtěl hlavou. Muž se chápavě usmál, vstal a donesl ze svého psacího stolu formulář, který položil před něho. Jan četl a muž mu zároveň vysvětloval.

- Je to závazek a slib tajného spolupracovníka Bezpečnosti, kterou právě zakládáme. Nabízíme je pouze skalním, kovaným soudruhům. Vzniká elita strany, která má, nech mě to říct trochu po tvém, vznešený úkol hájit její čistotu a prosazovat třídní spravedlnost, potom co ta buržoazní zkrachovala. Pro tebe máme už konkrétní úkol. Pokud ovšem...

Očima ukázal na papír. Jan se znovu pokusil číst, ale rozčilením ten krátký text skoro nevnímal. Znal několik dokonce o pár let mladších hochů z Karlína, kteří se v nedávné minulosti ze dne na den proměnili z rozjívěných uličníků v sebevědomé muže. Předtím k němu vzhlíželi skoro s úctou, a náhle jako by k němu úplně ztratili respekt. Tušil, že je tak změnila práce pro stranu, ale nevěděl jaká. Teď slyšel vysvětlení. Pochopil, že se právě dostává mezi vyvolené, a byl tím tak zahlepen, že nedokázal normálně myslet. Maskoval to otázkou.

- To mám podepsat...?

- Jen jestli souhlasíš s každým slovem!

- Ale samozřejmě! Já jsem tím... ano, poctěn!

- Já řekl totéž, když strana oslovila mě. Přesto musím trvat na tom, aby sis to přečetl pořádně!

Zkusil to. Stále se nemohl soustředit na slova a tím míň na věty, ale smysl všeho mu byl jasný. Chvilí ještě předstíral, že čte, aby nebyl podezírán z povrchnosti. Konečně usoudil, že to stačí, vytáhl plnicí pero a podepsal se. Muž spokojeně vstal a podal mu přes stůl ruku.

- Blahopřeju ti, soudruh Soukup!

I Jan rychle povstal. Po pevném stisku zas usedli.

- Řídit tě bude soudruh, který tě ke mně dovedl, ale mé dveře máš stále otevřené. Taky tvůj první úkol ti sdělím já a ty poznáš hned, jak se pro něj hodíš. Vlastně ho už plníš.

Odmíchl se a Jan se nedokázal nezeptat.

- Jaký...?

- Máš pro budoucí masovou stranu zachránit soudruha Fischera!

Jan nevěřil svým uším.

- Soudruha...

- Ano, Felixe Fischera, kterého, jak víme, dlouho znáš, velkého muže sociální demokracie. Toho bude příští sjednocená levice potřebovat jako jednu z vůdčích hlav!

- A jak ho... před čím ho mám...

- Soudruh Fischer má ke sloučení výhrady, a někteří lidé v jeho straně mají strach, že by jeho Ne ovlivnilo většinu v socdem. Proto nechybí ani hlasy, aby zmizel.

- Prosím??

- Ano, je na čase uvědomit si, že válka neskončila. Pro Západ byl nacismus jen zástupný cíl, jeho skutečným nepřítelem je Sovětský svaz a teď i všechny země, které se spolu s ním vydaly právě za tou hvězdou, o které básníš.

Ukázal k brožůře ležící na psacím stole.

- Proto znovu mobilizují Němce a proto platí i u nás jidáše, aby tu vytvoření jednotné strany zabránili.

- Ale soudruh Fischer...

- ...je kritický, ale čestný duch, legenda, která nám musí být zachována pro budoucnost, a proto se nesmí zaplést s rene-gáty, jakými jsou třeba Pýcha nebo Laštovička. Zatím je k nim počítán, a proto i vážně ohrožen.

- Jak ohrožen...?

- Máme bohužel signály, že fyzicky.

Jan se přímo vyděsil.

- Proboha, tak zasáhněte! Existuje snad stranická disciplína!

- U nás. Ale ne u nich!

Jan znovu nic nechápal.

- Kdo ho vlastně chce...

- No přece jejich lidí! Mladí horliví socdemáci, co už dávno pochopili historickou nutnost našeho spojení a považují jeho odpůrce za placené nepřátele. Jenže tyhle radikály nemáme pod kontrolou, protože - nejsme spojeni, chápeš? Takže jsme to paradoxně my, kdo před nimi soudruha Fischera chtějí chránit. A my, to máš být ty!

- Ale jak...?

- Tys u něj dneska byl. Jaký z něho máš základní dojem?

- Jak jste říkal vy... opravil se, - jaks říkal, soudruhu, je kritický, ale zodpovědný.

- Co od tebe chtěl?

- Slíbil jsem, že to projednám s někým z vedení strany. Dal jsem své slovo!

Muž se na něho díval tak, že Jan očekával nátlak. Místo toho uslyšel vlídný tón.

- Rozumím. Ale možná to předběhnu vzkazem z politbyra, který můžeš Fischerovi závazně tlumočit hned. Je to spolu s vyjádřením respektu k jeho osobnosti naléhavé doporučení, aby teď, sleduješ mě?, teď, kdy je drtivá většina v socdem stej-

ně už pro sloučení, aby v zájmu své bezpečnosti a také úkolů, které ho čekají v jednotné straně, sleduj mě dobře! neodmítl pozvání, které je pro něho šťastnou shodou okolností na cestě, a nějaký čas přednášel na univerzitě ve Vídni. Kdy mu to můžeš důvěrně vyřídit?

- Zítřej večer...?

- Výborně. Takže to by bylo zatím... ach! Pro náš styk musíš mít ještě krycí jméno, to právě ať patří jen tvým básním. Jaké si zvolíš?

Protože Jana rychle nic nenapadlo, navrhl mu s vědoucím úsměvem.

- Co třeba Kamil?

8.

Řekl jí to v ateliéru nazítří odpoledne, až se jim oběma zklidnil tep. Gauč tentokrát rozložil, než přišla, a pokryl čistým prostěradlem z domova. Nahá Kamila se vztyčila zděšená i rozhořčená.

- A to mi říkáš až teď??

Posadil se i nahý Jan.

- Strašně jsem tě chtěl. Báł jsem se, že bys hned ztratila chuť...

Opět odněkud vylovila pouzdro s cigaretami, zapálila si a teprve potom přiznala.

- Asi máš pravdu.

- Myslím, že oni jí mají taky, řekl Jan, - v dané situaci, jak mi jí líčil soudruh, který jí opravdu zná, je to pro tvého muže na čas přijatelné řešení.

Šlukovala rychle jako vždy, když usilovně přemýšlela. Pak se ho zeptala zpříma.

- To jsi ale nezařídil proto, abychom my dva mohli být spolu?

- No, Kamilo... jak si tohle můžeš...

Do tváře se mu nahrnula krev, ale ona pochopila, že ho nepřistihla, nýbrž urazila. Zamáčkla cigaretu do květináče a objala ho.

- Prosím tě, promiň!!

Ale chuť už ztratila. Sáhla po svém prádle.

- To musí vědět hned...

Dál byla jen praktická.

- Řeknu, žes mě vyzvedl po zkoušce!

Ve velkém dvoupokoji na nábřeží kouřila mocně dál, když Jan u kulatého stolu vyprávěl jejímu muži, co považoval za sdělitelné. Omluvil se, že nesmí prozradit zdroj, ale ujistil ho, že

vzkaz může brát naprosto vážně. Felix Fischer po chvíli vstal a začal přecházet, jako by na fakultě diskutoval se studenty.

- To je vlastně vyhnanství!

Ti dva k tomu mlčeli.

- Navíc průhledně načasované tak, abych zmeškal sjezd. To si přece morálně nemohu dovolit!

- Přednášet je tvé hlavní povolání, namítla Kamila, - a možná jsi skutečně ohrožený!

- Proboha, proč bych měl být? Vedu normální vnitrostranickou diskusi, zkoumám pro a proti, abych pomohl najít správné řešení.

- Jenže to už našla valná většina, a někdo od vás tě vidí jinak...

Přeslechl ji a zastavil se nad Janem.

- Případá mi to spíš jako zpravodajská hra! Tobě ne?

Odpověděla mu zase ona.

- Tu přece nemůže hrát prestižní rakouská univerzita! Ale ať je to náhoda nebo akt solidarity, přišly v pravý čas, tak to chápej jako pokyn osudu. Felixi! Sloučení je přece hotová věc i bez tebe!

- Tím spíš nechápu, proč by měl komu vadit opačný názor!

Protože pořád stál nad jeho židlí, cítil se Jan nucen odpovědět.

- Někomu jde možná o to, aby usnesení vašeho sjezdu bylo jednomyslné.

- To je přece fobie vás komunistů! Ale my jsme sociální demo-kra-ci-e, a zásadu, že demokracie je diskuse, chceme vnést i do příštího svazku s vámi. Právě názor menšiny dodává vítězstvím většiny důvěru!

V druhé části salonu začal zvonit telefon. Profesor chtěl k němu automaticky jít, ale Kamila ho předběhla.

- Neruš se, řeknu, ať zavolají později...

Sotva zmizela za spojovacími dveřmi, posadil se Fischer těsně vedle Jana, položil mu důvěrně ruku kolem krku a zeptal se naléhavě.

- Soudruhu Soukupe... nebo ti taky můžu říkat Jene?

- Jistě...

- Od koho je ten vzkaz??

- Je to reakce na to, co jsem vám měl zjistit...
- Čí??
- Dal jsem slovo i tam...
- A je z vašeho politbyra??
- Ano...
- Z jeho... nemoskevského směru??

Jan se nikdy nenaučil lhát.

- Rozhodně v tom byla zřetelná úcta k vám i obava o vás...
- Nemá mi ta výstraha jenom nahnat strach, abych se ze-směšnil?

- Přišla mi upřímná...

Fischer se dál neptal. Nadále však měl ruku na Janově šíji, když se vrátila Kamila.

- Soudruh Laštovička...

- No co...?

- Soudruha Laštovičku porazilo auto... Byl na místě...

Nedořekla. Fischer pomalu spouštěl ruku z Janových ramen a hleděl mu do očí s neskrývanou výčitkou.

- Už i u nás!?

9.

Z redakce volal Jan číslo, které včera dostal poté, co ho muž označený za jeho řídicího důstojníka dovezl domů. Nikdo se nehlásil. Chtěl po matčině večeři dokončit novou bojovku agitující pro sloučení dosud rozštěpené levice. Zasunul do staré wandererky papír, aby si strojopisem odcizil rukopis, jak říkal, a poznal rychleji, co básni ještě schází. Ale nebyl schopen se soustředit, jak stále znovu marně vytácel stejné číslice. Nerýmovalo se to s včerejším ujištěním, že linka bude pro něho vždycky horká. Když se konečně našel a zkusil to naposled, aby vůbec něco napsal, telefon zazvonil.

- Co je? ozval se známý hlas.
 - Co asi! řekl Jan podrážděně, - proč to nezvedáte?
 - A kdo volá?
 - Přece Jan Soukup.
 - Neznám! řekl ten hlas.
 - Jenže já vás poznávám, tak na co si hrajete??
 - Ty snad nemáš krycí jméno, soudruhu?
- Jan si nadal do blbců.
- Omlouvám se. Kamil...
 - V pořádku. Co bys rád?
 - Chci ihned mluvit s vaším... vy víte!
 - Hoří to?
 - Hoří!
 - Buď za dvacet minut před barákem.

Klap. Druhý položil sluchátko. Jan byl dosud oblečený, zkusil projít předsíňkou po špičkách, ale neuspěl. Matka vyhlédla z druhého pokoje, který sloužil jako obývací i její ložnice.

- Musíš ještě do redakce, Jeníčku?
- Ne, chci se trochu provětrat.

- Tak dej pozor!
 - Na co?
 - Píšete přece, že reakce zvedá hlavu...
- Musel se usmát.

- Ale ne v Karlíně, mami, tady by o ni hned přišla!
Noc byla teplá a ulice tichá i prázdná, tady se vesměs vstávalo do práce v pět. Opřel se o první lucernu, kde ho matka už nemohla zahlédnout, a pouštěl si film posledních dnů od chvíle, kdy vkročil do lóže kina. Zmatenému příběhu zatím příliš nerozuměl, ale vrátil mu Kamilu, a hlavně proto byl ochoten v něm pokračovat.

Černou taturu řídil opět sám muž, který ho dovedl do tajné pracovny. Pokud se včera tvářil nijace, dnes se choval přímo nevládně. Sotva Jan zabouchl dveře, rozjel se a zeptal ostře.

- Tak co se děje??
- Musím mluvit s vaším... vlastně se mi nepředstavil...
- Tak jak ho mám poznat?
- Přivedl jsi mě k němu, soudruhu.
- Pak ti taky řek, že tě řídím já.

Jan se začínal zlobit.

- Tak proč nejsi k dovolání?
 - Zatím to nebylo nutný.
 - To bych právě rád probral s vaším... zřejmě náčelníkem!
- Slíbil mi, že mám k němu otevřené...

Muž za volantem mu vpadl do řeči.

- Dveře k němu, jak jsi viděl, otvírám taky já.

Zatáčel kolem jejich velkého bloku doprava a zase doprava.
Jan kapituloval.

- Profesor Fischer nabídku přijímá.
- No to jsme čekali!
- Jenže má teď podmínku. Chce se dozvědět víc o smrti soudruha Laštovičky.

- Co víc?
 - Co o tom ví politbyro.
- Muž za volantem se podívil.

- Proč politbyro?
- Jednám s ním přece jménem politbyra... alespoň podle vašeho... nebo snad ne...?

- Co řek náčelník, platí.
- Proto chce Fischer vědět víc!
- No tak mu řekni, že polbyro ví to samý, co bylo v rozhlase.
Zajel ho zřejmě ožralej šofér, kterej se zdejch.

- Tomu nevěří. Soudružka Laštovičková mu volala, že dala policii poznávací číslo auta, které dokonce zastavilo a couvlo, jako by se chtěl řidič přesvědčit, jestli její manžel žije. Dokud viníka nechytí, Fischer neodjede. Myslí si, že to byl atentát.

Muž za volantem okamžitě zvažněl.

- Jak atentát...?

- Politický.

- To myslíš jako vražda?

- To si myslí on.

- A kdo ji jako měl spáchat?

- Myslím, že myslel nás...!

- Aha... tak tohle dám dál!

- A co mu mám zatím říct?

Řidič zabrzdil.

- Nech to teď na nás! Zatím ho rozhodně nekontaktuj!

Znělo to jako rozkaz a stáli už zas na místě, kde Jan nastoupil. Pochopil, že audience skončila.